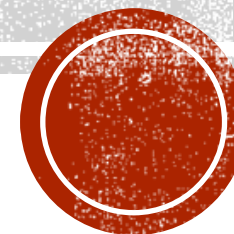

แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา ชุมชน

แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน : แนวคิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นให้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่สมาชิกในชุมชนมีเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ต้องมีการจัดระบบการดำเนินชีวิตร่วมกัน ซึ่งจิรพรรณ กาญจนจิตรา (๒๕๒๓ : ๕-๖) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนมีแนวความคิดมูลฐานอยู่ ๓ ประการดังนี้

๑ การช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้

ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องช่วยตนเองในรูปแบบของแรงงานวัสดุและทรัพย์สินเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเองหากเกิดความสามารถรัฐบาลจึงจะให้การสนับสนุนตามสมควรเช่นความช่วยเหลือด้านวิชาการงบประมาณ เป็นต้น

๒ การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ

ปัญหาของชุมชนหรือประเทศไม่อาจแก้ไขได้โดยวิธีหนึ่งหรือโดยวิธีใด วิธีหนึ่ง หรือโดยหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งแต่ต้องเป็นการประสานการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเป็นการประสานวิธีการหลายวิธีและหลายด้านหากเราศึกษาปัญหาของชุมชนอย่างละเอียดจะพบว่าปัญหาของชุมชนนั้นมีสาเหตุหลายประการฉะนั้นจึงต้องดำเนินการด้วยวิธีต่างๆพร้อมกันไปเช่น การยกระดับการครองชีพของประชาชน เป็นต้น

๓ การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากท้องถิ่นชนบท

โดยมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศมิได้หมายความว่านโยบายชาติเป็นตัวกำหนดนโยบายท้องถิ่นแต่หมายถึงกิจกรรมในท้องถิ่นจะได้รับการสนับสนุนให้เป็น กำลังสำคัญในการคำนวณนโยบายชาติการสนับสนุนจากรัฐบาลในที่นี้คือด้านวัสดุกำลังคนฉะนั้นการดำเนินงานของท้องถิ่นใดเป็นเอกเทศ ปราศจากเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายของชาติย่อมจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเท่าที่ควรผู้ที่ทำงานจะต้องมี ความเข้าใจ ในแนวคิดในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดีเสียก่อนจึงสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพนอกจากนั้นยังจำเป็นต้องพิจารณาแนวความคิดในการพัฒนาชุมชนดัง

๑ คนมีความสำคัญมากที่สุด

การพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นในศักยภาพหรือพลังความสามารถของคนเพราะการดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชนการพัฒนาหรือการเสื่อมถอยของชุมชนขึ้นอยู่กับ คนในชุมชนเป็นสำคัญจึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาด้วย ร่วมกันสร้างมาตรฐานในการดำรงชีวิตหรือคุณภาพชีวิตที่ดี

๒ การมีส่วนร่วมของประชาชน

การพัฒนาชุมชนเป็นการให้คนในชุมชนได้พัฒนาศึกษาร่วมคิดร่วมวิเคราะห์ร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติงานร่วมประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาชุมชนนั้นเป็น ของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนนั่นเอง

๓ การพึ่งพาตนเองของชุมชน

จากแนวความคิดที่เชื่อในศักยภาพและพลังความสามารถของชุมชนแนวความคิดของการพัฒนาชุมชนจึงเชื่อมั่นว่าการเสริมสร้างขีดความสามารถ ของประชาชนและชุมชนนั้นทำให้คนสามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเองสามารถสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

๔ การช่วยเหลือตนเอง

เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือต้องพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองให้มากขึ้นและให้ได้มากที่สุดโดยมีรัฐเป็นผู้คอยให้การช่วยเหลือสนับสนุนในส่วนที่เกิดขีดความสามารถของประชาชนตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

๕ การใช้ทรัพยากรในชุมชนให้คุ้มค่า
ผลประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนโดยย่อมเกิดขึ้นแก่ชุมชนนั้นดังนั้นจึงต้องให้ทรัพยากรต่างๆของชุมชนเช่นคน เงินวัสดุอุปกรณ์ ทุนทางสังคมและทรัพยากรต่างๆ ไม่พึ่งพาชุมชนอื่นๆในการพัฒนาชุมชนของตนเอง เพราะแต่ละชุมชนต่างก็มีความจำเป็นที่ต้องการในทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองเช่นเดียวกัน

๖ การริเริ่มของประชาชนในชุมชน

แนวความคิดของการพัฒนาชุมชน เชื่อมมั่นในสิทธิเสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชนโดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาจัดทำแผนและโครงการไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลอื่น
หน่วยงานนอกชุมชน

๗ ความต้องการของชุมชน

จากความเชื่อที่ว่าคนมีศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาแนวความคิดของการพัฒนาชุมชนจึงเชื่อมั่นว่าการส่งเสริมขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนนั้นทำให้คนสามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเองสามารถสร้างชุมชนให้มีความแข็งแกร่งและพึ่งพาตนเองได้ตามความต้องการของชุมชน

๘ ขีดความสามารถของชุมชนและของรัฐบาล

การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญเพราะรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัดทางด้านบุคคลงบประมาณและระบบการบริหารส่วนชนก็มีขีดจำกัดในเรื่องความไม่พร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้นการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องคำนึงถึงความสามารถของชุมชนและรัฐบาล

๙ การร่วมมือกันระหว่างรัฐและประชาชน

การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้จะต้องเกิดการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลและประชาชนไม่ปล่อยให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว

เพราะรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างก็มีขีดจำกัดไม่สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้เต็มที่ดังกล่าวนำมาแล้ว

๑๐ การพัฒนาแบบบูรณาการ

การพัฒนาชุมชนจะต้องดำเนินการไปพร้อมๆกัน หลายๆด้านจะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ว่า กิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรมการ ดำเนินกิจกรรมต่างๆต้องสอดคล้องและเป็นแนวทาง เดียวกันเพื่อการประหยัดแรงงานงบประมาณและ เวลาที่ใช้ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้อง ประสานงานกับคนหน่วยงานองค์กรต่างๆและ งบประมาณจึงจะประสบผลสำเร็จ

๑๑ ความสมดุลในการพัฒนา

การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมกันทุก ด้านไม่มุ่ง ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะเพราะทุก กิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดจึงต้อง คำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วยเช่นความ สมดุลระหว่างการพัฒนากับสิ่งแวดล้อม

๑๒ การศึกษาภาคชีวิต

คือมีลักษณะเป็นการให้การศึกษาแก่ ประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไป ตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่เน้นให้รู้จักตัวเอง รู้จักโลกและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับสรรพ สิ่งทั้งที่เป็นมนุษย์ธรรมชาติหรือสิ่งที่เหนือ ธรรมชาติ อันก่อให้เกิดปัญหาเพื่อปรับ สภาวะความเป็นอยู่ให้สอดคล้องอย่างสมดุล

๑๓ การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการเป็นวิธีการเป็นโครงการและเป็นกระบวนการทางสังคม

ซึ่งแซนเดอร์ส sanders, ๑๙๕๘ อ้างถึงในรัชนิกร เศรษฐ, ๒๕๒๘ ได้อธิบายไว้ดังนี้

๑๓.๑ การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ

คือมีการดำเนินงานสัมพันธ์อย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันเป็นลำดับและจะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้

๑๓.๒ การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ

เพื่อพัฒนาคนกลุ่มและองค์กรด้วยการให้การศึกษาชุมชนและการจัดระเบียบสังคมจึงต้องกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินการให้ชัดเจน

๑๓.๓ การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ

คือมีการเตรียมการไว้ล่วงหน้าโดยเน้น ความคิดริเริ่มของชุมชนการสนับสนุนส่งเสริม ศักยภาพของคนในชุมชนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

๑๓.๔ การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการทางสังคม

ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดทางอารมณ์อันก่อให้เกิดพฤติกรรม กรมีส่วนร่วม ของบุคคลในชุมชนการพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้แรงจูงใจกระตุ้นเร่งเร้าให้ประชาชนมีความตื่นตัวเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาไม่เฉื่อยชาหรือท้อถอยแต่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

หลักการพัฒนาชุมชน

จากแนวคิดพื้นฐานและปรัชญาของการพัฒนาชุมชนที่ได้นำเสนอมาแล้วในเบื้องต้น กำหนดให้เป็นหลักในการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนดังนี้

- ๑ การพัฒนาชุมชนจะต้องตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน
- ๒ ต้องเป็นโครงการอเนกประสงค์ที่จะช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน
- ๓ เป็นการเปลี่ยนแปลงเจตคติของประชาชนในชุมชนที่ต้องทำไปพร้อมพร้อมกับกิจกรรมด้านอื่นๆ
- ๔ จะต้องมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
- ๕ ต้องแสวงหาผู้นำท้องถิ่นสนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาผู้นำชุมชน
- ๖ ต้องยอมรับสตรีและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม
- ๗ เราต้องเตรียมจัดบริการให้การสนับสนุน
- ๘ ต้องวางแผนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
- ๙ สนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชนอาสาสมัครต่างๆในท้องถิ่นได้เข้ามาใน ส่วนร่วมในการพัฒนา
- ๑๐ ต้องมีการวางแผนให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนที่สอดคล้องกับความเจริญในระดับชาติ

การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะต้องยึดหลักที่สำคัญดังต่อไปนี้

- ๑ ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด
- ๒ ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน นักพัฒนาต้องยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่า ต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้หรือสร้างพลังชุมชน
- ๓ ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิดตัดสินใจ วางแผนปฏิบัติแผนและติดตามประเมินผล
- ๔ ยึดหลักประชาธิปไตยการทำงานพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มการพูดคุยประชุมปรึกษาหาหรือร่วมกันคิด

หลักการพัฒนาชุมชนและการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของสังคม

๑ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนให้สองร่วมในการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอน คือร่วมศึกษาร่วมคิดร่วมวิเคราะห์ร่วมตัดสินใจร่วมวางแผน.

๒. หลักการพึ่งตนเองของชุมชน การพึ่งตนเองได้ของชุมชนเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลทำให้คนในชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถดำรงรักษาและพัฒนาชุมชนได้

๓ หลักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและองค์กร คุณองค์กรช่วยให้เกิดความมั่นใจในการพัฒนาชุมชนจะไม่ประสบความล้มเหลว ร่วมปฏิบัติและร่วมกันรับผิดชอบเพื่อเป็นพลังความรู้ความสามารถของชุมชน

๔ หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำผู้นำในการพัฒนาชุมชนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถยอมรับในหลักการของระบบประชาธิปไตย

๕ หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงานปรัชญาและความคิดของระบอบประชาธิปไตยกับปรัชญาและแนวคิดของการพัฒนาชุมชนเป็นหลักการเดียวกัน

๖ หลักการประสานงาน การประสานงานช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่รับผิดชอบและสร้างความร่วมมือรับผิดชอบในกิจกรรมร่วมกัน

๗ หลักการจัดการชุมชนเรียนรู้ในหลักการบริการชุมชนของตนเองร่วมกันดำเนินการบริหารจัดการชุมชนสามารถศึกษาปัญหาวิเคราะห์ปัญหาได้

๘ หลักการบูรณาการเพื่อสร้างศักยภาพและพลังในการพัฒนาทำให้การพัฒนาต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน

๙ หลักการพัฒนาแบบองค์รวม มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ การพัฒนาส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงส่วนเดียว ไม่สามารถทำให้ชุมชนทั้งหมดพัฒนาได้

๑๐ รักการพัฒนาแบบยั่งยืนต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

๑๑ หลักการใช้วัฒนธรรมชุมชน เป็นสิ่งที่ประชาชนต้องยอมรับและนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นวิถีของชุมชน เช่นความเชื่อค่านิยมอุดมการศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆและวัฒนธรรมเป็นต้น

- **12** หลักการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน คือการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์คนในชุมชนและการเรียนรู้สิ่งใหม่ใหม่ภายนอกชุมชน
- **13** หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน ทำให้ระบบการเรียนรู้ของชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นแล้วขยายไปสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับชุมชนอื่นๆ
- **14** หลักการขยายผล เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชุมชนความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนต่อสร้างขวัญกำลังใจความศรัทธาเชื่อมั่นไม่ทอดทิ้งในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา
- **15** หลักการสมทบ การพัฒนาชุมชนมุ่งจะให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยใช้ประชาชนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ

